

Retalls d'Art a Balaguer

Nom de la peça:

Bust de Manuel Marín

Ubicació: **Plaça de Manuel Marín**

Datació: **1962**

Material: **Bronze**

Tècnica: **Fosa a la cera perduda**

Esbós: **Escaiola**

Autor: **Genaro Iglesias**

Signatura: **Genaro Balaguer 62 (a la dreta, a baix)**

Imatge bust: Albert Bové

L'escultura

Es tracta d'un bust format pel cap més un terç de tors amb esquena escapçada, d'una mida un 20% més gran que l'escala real. Les mesures, doncs, són: 70 cm de diàmetre cranial, 46 cm d'alçada total i 17 cm de fons amb el tall d'esquena, com era costum de presentar els bustos de l'època.

El material de la peça és bronze fos, utilitzant la tècnica de fosa a la cera perduda amb patina d'acabat de color negre. A la part frontal dreta inferior hi ha la inscripció "Genaro Balaguer 62", i com a peculiaritat més sorprenent l'escultor posa al personatge un llaç que fa caure per la banda dreta, potser una metàfora del passat de represaliat que va tenir Genaro Iglesias com a "roig no addicte al règim".

L'estil de la peça s'enquadra dins el realisme noucentista tardà, ja que l'autor fou deixeble del taller d'Enric Monjo i Garriga, escultor clarament noucentista. No obstant això, Iglesias aporta a l'estil una singularitat que aplica per primer cop al món de l'escultura i que convergeix en eix vertebrador: consisteix a aplicar a l'obra, ja acabada i afinada, unes gotes d'escaiola quasi líquida, amb

l'ajuda d'un escuradents o amb una esberla de canya, que una vegada es consolidava ell anava allisant i aplanant donant a la peça una textura de rugositat que la feia extremadament singular i que, més tard, utilitzaren molts altres escultors de la seva generació i de les següents.

Autor i obres

Genaro Iglesias Cabezon va néixer a Barcelona en una família relativament acomodada cap als anys vint del segle passat.

Com a complement a la seva professió industrial decidí cursar estudis d'art, concretament d'escultura, al taller que el noucentista Enric Monjo i Garriga tenia a Barcelona, quan aquest gaudia d'un gran prestigi. Allí es va relacionar amb altres artistes del moment, sobretot escultors de l'època com Joan Viladomat o Carné. La seva carrera es veié estrocnada per la Guerra Civil Espanyola de 1936-39, per l'afusellament dels seus pares al Camp de la Bota i pel posterior exili amb el seu germà a Andorra. Retornà als anys cinquanta però per la seva condició de "no addicte al règim" se li imposà un exili a un

mínim de cent cinquanta quilòmetres de la seva residència habitual a Barcelona. I per això mateix decidí instal·lar-se a Balaguer, on muntà un taller de fabricació de màquines *juke box* (tocadiscos), que es van posar de moda a locals de jocs com L'infantil i a molts bars de l'època. Paral·lelament el consistori de Balaguer, regit aleshores per l'alcalde Lluís Rúbies Figuerol, li va encarregar algunes obres entre les quals hi havia el bust de l'enginyer de telecomunicacions Manuel Marín. Quasi al mateix temps se li va encarregar també l'execució d'un monument escultòric dedicat, de bon principi, a tots els caiguts durant la batalla del Cap de Pont de Balaguer, però a instàncies del governador civil de Lleida la dedicatòria final va ser "A los caídos por Dios y por España". Des de Governació es pretenia una escultura on un soldat agenollat, amb un fusell a la mà, besés una gran bandera, però finalment, amb la complicitat de l'alcalde Rúbies i el regidor Andrés Viola, Iglesias va esculpir un pagès descalç amb el tors despulat que aguanta una aixada a la mà esquerra, i que agenollat besa una bandera indeterminada que apunta al cel i que, com a record de la trista guerra ja passada, té un casc militar al

darrere. Aquest monument es va col·locar al bell mig de la plaça del Mercadal i fou inaugurat pel general Francisco Franco l'any 1963.

L'escultor fou l'autor també dels relleus amb motius dels comtes d'Urgell que decoraven el cinema Comtes d'Urgell, avui desaparegut.

Un altre projecte per a Genaro Iglesias a Balaguer fou un monument als raiers que

s'havia de col·locar al mig del riu Segre. El projecte va quedar només en un esbós que es conserva avui al Museu de la Noguera.

Manuel Marín Bonell

Manuel Marín Bonell (Morella, 1892 – Madrid, 1973) fou l'enginyer de telecomunicacions que dirigí la instal·lació a la plaça del Mercadal de Balaguer de la primera central telefònica automàtica d'Espanya el 1923, any en què la Mancomunitat de Catalunya decidí automatitzar el servei telefònic i va comissionar Manuel Marín per a estudiar els principals sistemes fabricats a Europa. Durant la seva estada a la ciutat residí a l'hostatgeria del Sant Crist, i aprofitant estones lliures fabricà el que probablement fou el primer receptor de ràdio d'Espanya, amb el qual aconseguí escoltar els programes de les estacions radiofòniques angleses. Aquesta innovació va crear una gran expectació social i va provocar un gran nombre de visites al santuari. El 1924 Marín passà a ocupar la direcció de les xarxes telefòniques provincials integrades en la Mancomunitat de Catalunya.

Contractat pel monopoli Compañía Telefónica Nacional de España (que el 5 de novembre de 1925 absorbí la xarxa de telèfons de la Mancomunitat), dirigí la implantació de la telefonia automàtica interurbana a les principals capitals de l'Estat, la instal·lació dels primers contestadors automàtics i del sistema automàtic d'informació de números canviats.

Escriví i publicà tota una sèrie de manuals de conservació i enginyeria d'equips de commutació, algun d'ells traduït a l'anglès, com el *Método de conservación de centrales eléctricas*.

La xarxa telefònica de la Mancomunitat de Catalunya

Al començament del segle XX la legislació espanyola havia deixat en mans de la iniciativa privada el desenvolupament dels serveis de telefonia. Això va provocar la desatenció de totes aquelles zones on el cost de la construcció i el manteniment de les línies impedia l'obtenció ràpida de beneficis. Davant d'aquest fet la Mancomunitat de Catalunya es va fixar com a objectiu la creació d'una xarxa telefònica que arribés a tots els pobles i els unís a les xarxes generals existents a Espanya. Per aconseguir-ho es firmà un acord amb la Compañía Peninsular de Teléfonos, representant de les xarxes interurbanes a Catalunya, i es demanà una concessió a l'Estat, que es firmà el 9 de setembre de 1915, i nasqué la Secció de Telèfons de la

Mancomunitat, sota la direcció d'Esteve Terradas. El setembre de 1916 s'incorporà a aquesta secció Manuel Marín, que va ser nomenat cap d'Explotació del Servei de Telèfons de Lleida.

La central telefònica de Balaguer era del tipus Strowger i sistema Siemens&Halske de Berlín, centrals de commutadors del tipus pas a pas, i començà a funcionar el 15 de desembre de 1923. Per capacitat pertanyia a la categoria de centrals de cent a mil abonats i la seva capacitat inicial fou de dos-cents abonats, que podia ampliar-se fàcilment fins als mil. Va ser l'única d'aquest sistema instal·lada a l'Estat.

L'any 1956 es construí un nou edifici per a renovar la central de telefonia, a l'indret on hi havia hagut l'antic hospital i església de Sant Joan, al carrer del Barrinou. S'alliberà un espai davant la central on s'ubicà una plaça que està dedicada a l'enginyer Manuel Marín, que assistí a la inauguració. L'acte oficial fou presidit pel president de la República de Costa Rica, Josep Figueres. El 1962 s'hi instal·là el bust que va esculpir Genaro Iglesias amb la figura de l'enginyer.

Fonts consultades:

- CALVO, A. *Historia de Telefónica: 1924-1975. Primeras décadas: tecnología, economía y política*. Fundación Telefónica. 2011.
- CALVO, A. "Teléfono para todos... o casi. La singular experiencia de la red de la Mancomunidad de Cataluña, 1914-1925". *A Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*. [En línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1 de juliol de 2014, vol. XVIII, n. 481.
- MARÍN, M. *Explotación y conservación de centrales automáticas. Curso de conferencias semanales*. Compañía Telefónica Nacional de España. 1927.
- *Llibre Verd*. Fons de l'Ajuntament de Balaguer. Arxiu Comarcal de la Noguera. Fol. 258r. Inauguració de la central telefònica automàtica, obra de la Mancomunitat de Catalunya. 1923.

Filmoteca

No-DO, 8 de juliol de 1963. Núm. 1070 C

Altres fonts consultades: Marçal i Mercè Solà, Frederic Letamendi, Andrés Viola i Josep M. Cadena

Autoria de la fitxa:

Joan Caballer (Genaro Iglesias)
Eudald Sentís (Manuel Marín)

Correcció del text:

Antònia Hermoso

Coordinació:

Carme Alòs, Museu de la Noguera

Museu de la Noguera,
plaça dels Comtes d'Urgell, 5
25600 Balaguer (Lleida) · T. 973 445 194
museu@balaguer.net

Ajuntament de Balaguer

